

EMANUEL-SEBASTIAN TURDA

FORMAREA IDENTITĂȚII Vocaționale LA ADOLESCENȚI

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

Emanuel-Sebastian Turda

•

**FORMAREA IDENTITĂȚII VocaȚIONALE
LA ADOLESCENȚI**

Emanuel-Sebastian Turda

**FORMAREA
IDENTITĂȚII VocaȚIONALE
LA ADOLESCENȚI**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2023

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. Ion Albulescu

Conf. univ. dr. Claudia-Alina Crișan

ISBN 978-606-37-1752-9

**© 2023 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.**

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

„Calea către dobândirea succesului începe de la: *Curiozitatea* de a căuta informații noi, *Independența* de a merge undeva unde alții s-ar putea să nu ajungă niciodată, *Tenacitatea* de a rămâne focusat, *Înțelepciunea* de a profita de orice resurse care vă stau la dispoziție și *Bunăvoința* de a recunoaște faptul că mai ai mult de învățat pentru a-ți atinge obiectivele propuse.”

(L.B. Parker)

CUPRINS

Lista figurilor din text	9
Lista tabelelor din text	10
Lista abrevierilor	11
INTRODUCERE	13
CAPITOLUL I.	
IDENTITATEA LA ADOLESCENȚI	17
I.1. Identitatea – delimitări conceptuale	17
I.2. Abordări contemporane neo-eriksoniene ale formării identității	22
I.2.1. Modelele orientate pe proces	22
I.2.1.1. Modelul celor cinci dimensiuni	23
I.2.1.2. Modelul proceselor identitare	24
I.2.2. Modelul socio-cognitiv al stilurilor identitare	26
I.2.3. Modelul Circumplex de Formare a Identității	27
I.3. Identitatea eudaimonică	29
I.4. Dezvoltarea identității vocaționale în perioada adolescenței	30
I.5. Statusurile identitare la vârsta adolescenței	42
I.5.1. Identitatea asumată	42
I.5.2. Identitatea forțată	43
I.5.3. Identitatea amânată	44
I.5.4. Identitatea difuză	45
CAPITOLUL II.	
CONSILIEREA ÎN CARIERĂ A ADOLESCENȚILOR	47
II.1. Consilierea în carieră-delimitări conceptuale	47
II.2. Rolul consilierii în carieră în perioada adolescenței – Teoria sistemelor în studierea dezvoltării carierei	51

II.3. Abordări teoretice moderne în dezvoltarea carierei	57
II.3.1. Teoria construcției carierei a lui Super și Savickas	57
II.3.2. Teoria dezvoltării carierei a lui Super și Savickas	60
II.3.3. Teoria procesării informației legate de carieră a lui Peterson, Sampson și Reardon	63
II.3.3.1. Concepte cheie ale teoriei	63
II.3.3.2. Principiile teoriei	64
II.3.3.3. Operațiile teoriei	65
II.3.4. Teoria social-cognitivă a carierei a lui Lent, Brown și Hackett	70
II.4. Intervenții în dezvoltarea carierei la nivel liceal	76
II.5. Consilierea și orientarea în contextul Curriculumului școlar	84
II.5.1. Contextul internațional	84
II.5.1.1. Danemarca	86
II.5.1.2. Ungaria	88
II.5.1.3. Polonia	89
II.5.1.4. Statele Unite ale Americii	91
II.5.2. Sistemul de consiliere și orientare în carieră din România	94
II.5.2.1. Scurt istoric	94
II.5.2.2. Repere curriculare actuale	96
Bibliografie	111

Lista figurilor din text

Figura I.1. <i>Relațiile dintre constructele formării identității din perspectiva lui Erikson și Marcia</i> (Topolewska & Ciecuch, 2017)	28
Figura I.2. <i>Elementele cheie ale teoriei identității eudaimonice</i> (Karaś, Topolewska-Siezik & Negru-Subțirică, 2018, p.16)	30
Figura I.3. <i>Formele de identitate vocațională la adolescenți</i> (Marcia, 1980).....	37
Figura I.4. <i>Modelul Contextual Multidimensional</i> (Fouad & Kantamneni, 2008).....	40
Figura II.1. <i>Teoria sistemelor în studierea dezvoltării carierei</i> (Patton & McMahon, 2002)	56
Figura II.2. <i>Piramida domeniilor de procesare a informațiilor</i> (Peterson, Sampson & Reardon, 1991)	65
Figura II.3. <i>Modelul de bază a dezvoltării intereselor vocaționale</i> (Lent, Brown & Hackett, 1994 apud. Brown, 2002, p. 265)	72
Figura II.4. <i>Modelul factorilor personali, contextuali și experiențiali care influențează comportamentul legat de alegerea carierei</i> (Lent, Brown & Hackett, 1994, apud. Brown, 2002, p. 269).....	73

Lista tabelelor din text

Tabelul I.1. <i>Procesele identitare ale modelului propus de către Luyckx și colaboratorii</i> (2006 apud. Karaś, Topolewska-Siezik & Negru-Subțirică, 2018, p.6)	23
Tabelul I.2. <i>Procesele identitare ale modelului propus de Crocetti et. al.</i> (2008 apud. Karaś, Topolewska-Siezik & Negru-Subțirică, 2018, p.7)	25
Tabelul I.3. <i>Stilurile identitare ale lui Berzonsky</i> (2003 apud. Karaś, Topolewska-Siezik & Negru-Subțirică, 2018, p.10)	26
Tabelul I.4. <i>Caracteristicile modurilor de formare a identității</i> (Topolewska & Ciecuch, 2017 apud. Karaś, Topolewska-Siezik & Negru-Subțirică, 2018, p.11)	27
Tabelul II.1. <i>Dimensiuni vizate în programele de educație pentru carieră</i> (Baker & Taylor, 1998; Băban, 2011)	50
Tabelul II.2. <i>Analiza comparativă a conținuturilor și a competențelor vizate de consilierea și orientarea în carieră în funcție de nivelul de studiu</i>	102

Lista abrevierilor

APA – Asociația Psihologilor Americani

CIFM – Modelul Circumplex de Formare a Identității

CIP – Procesarea cognitivă a informației

CASVE – Comunicare, Analiză, Sinteză, Valorizare, Execuție

TSCC – Teoria social-cognitivă a carierei

RIASEC – Realist, Investigativ, Artistic, Social, Entrepreneurial/Întreprinzător,
Convențional

OCDE – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

TIC – Tehnologia Informației și a Comunicațiilor

INTRODUCERE

„Această «alveolă» ontogenetică numită adolescență este o etapă de detență remarcabilă. Viața se desfășoară acum impetuos, la temperaturi înalte, căci adolescentul dorește să guste din toate, de-a valma, cu papilele larg deschise. [...]. Adolescența este o planetă a intensității, care oferă individului multiple trofee, dar și numeroase «alunecări de teren», care pot deveni tot atâtea sincope și rătăcirii de la drumul autentic al vieții...” (Munteanu, 2009, p. 28).

Adolescentul de azi aş putea spune că este unul visător. Atunci când îl privești cu atenție, mai ales când urmărește ceva care-l captează foarte mult sau când i se înșiră responsabilitățile vieții de adult pentru care trebuie să se pregătească în ochii lui se vede cum se desprinde pe nesimțite de prezent și începe să viseze. Însă, realizând o comparație între adolescenții de azi și cei de ieri, generație din care fac parte și eu, pot spune că la mulți dintre adolescenți am remarcat lipsa unui plan, a unui proiect, oricât de nerealist sau hiperbolic ar fi fost, ori chiar a unui ideal sau vis care să-i călăuzească.

În cele mai multe cazuri, adolescenții sunt împinși și persuadați discret de către părinți să nu mai viseze, sau când o fac, să viseze doar cum să ajungă niște adulți responsabili și pregătiți să înfrunte cu succes viitorul. Părinții apelează la asemenea comportamente mai mult din motivul că văd prin ei, ceea ce ar fi putut deveni aceștia și din anumite considerente nu au reușit. De exemplu, dacă mama ar fi dorit să devină cadru medical, iar tata polițist aceștia pot pune presiune pe adolescenți îngustându-le opțiunile legate de carieră, respectiv lipsa acordării autonomiei care le permite adolescenților să ia propriile decizii legate de alegerea unei profesii.

Adesea, întrebările „Cine sunt eu?”, „Care este scopul meu în viață?” pe mulți adolescenți îi macină, iar răspunsurile la aceste întrebări le descoperă mai târziu sau poate, niciodată.

Tranziția de la învățământul liceal, la învățământul terțiar sau piața muncii necesită din partea adolescenților implicarea într-un proces decizional important asupra alegerii carierei. Restrângerea alternativelor, opțiunilor pot determina manifestarea indeciziei în carieră care, adesea este asociată cu anxietate, depresie, satisfacție scăzută a vieții, neadaptare (Creed, Prideaux & Patton, 2005). În acest context, consilierii în carieră au de îndeplinit un rol crucial în această perioadă de tranziție, respectiv acela de a-i ajuta pe adolescenți în a lua decizii corecte reducând astfel nivelul de indecizie în carieră.

Dezvoltarea carierei este influențată de alegerile pe care le luăm pe parcursul vieții și implicit dezvoltarea noastră personală. Fiecare adolescent care ia o decizie este influențat de o varietate de factori printre care fac parte și mediul în care trăiesc, aptitudinile, abilitățile și competențele personale și/sau nivelul de educație. A ajunge la un acord cu ceea ce vrei să faci cu ceea ce ești pregătit să faci este un factor major în eliminarea opțiunilor de carieră inadecvate. De multe ori, regretăm consecințele alegerile noastre și cădem în reveria asta comună: „oare ce s-ar fi întâmplat dacă...?”.

Deciziile de carieră implică de cele mai multe ori interacțiunile dinamice dintre abilități, valori, stereotipurile profesionale și expectanțe, zonele de interes, trăsăturile de personalitate, necesitatea sau dorința de a-și asuma riscuri, realizările educaționale, ambiția și optimismul. Dobândirea acestor competențe de bază și un simț al independenței îi va permite adolescentului să-și identifice punctele forte care-i pot asigura atingerea cu succes a obiectivelor legate de alegerea unei cariere, respectiv alegerea unei decizii raționale.

Intervenția educațională și vocațională adresată adolescenților, trebuie structurată astfel încât să crească adaptabilitatea la schimbare a acestora, să le stimuleze orientarea spre acțiuni și decizii concrete, precum și să îi determine să se angajeze în procesul decizional specific alegerii carierei astfel încât ulterior, satisfacția alegerii să favorizeze obținerea unor rezultate profesionale productive.

Am ales să abordez acest subiect, deoarece în momentul în care adresezi adolescenților întrebarea: „După absolvirea liceului, ce dorești să faci?”,

răspunsurile majorităților dintre aceștia diferă. De exemplu, pentru unii, răspunsurile la această întrebare sunt unele evazive. În schimb, pentru alții răspunsul se pliază pe deținerea a mai multor alternative. Aceste alternative, de cele mai multe ori, sunt primite din partea grupului din care fac parte (peer group) sau din partea părinților, care din lipsa ierarhizării sau compatibilizării cu valorile, abilitățile, aptitudinile, competențele și aspirațiile acestora dobândesc un status identitar forțat, amânat sau difuz.

Prin urmare, în opinia mea, elaborarea unor anumite programe de planificare a carierei, respectiv a anumitor ședințe de consiliere în orientarea școlară și profesională ar reprezenta un atuu pentru reducerea indeciziei în carieră și creșterea nivelului de autoeficacitate privind procesul de luare a deciziilor de carieră de către adolescenți.

Lucrarea de față prezintă datele din literatura de specialitate cu privire la identitatea vocațională și rolul consilierii în carieră în perioada adolescenței fiind structurată în două capitole. Primul capitol, intitulat „IDENTITATEA LA ADOLESCENȚI” s-a centrat pe delimitări conceptuale privind tipurile de identitate (identitatea de gen, morală, sexuală, culturală, etnică), descrierea factorilor care influențează formarea identității, descrierea abordărilor contemporane neo-eriksoniene ale formării identității și a statusurilor identitare propus de Marcia (1980). În cel de-al *doilea* capitol intitulat „CONSILIEREA ÎN CARIERĂ A ADOLESCENȚILOR” s-a realizat o sinteză a definițiilor referitoare la conceptul de consiliere în carieră, respectiv a analizei comparative dintre educația pentru carieră și consilierea în carieră. În relație cu acest concept au fost reliefate următoarele abordări teoretice moderne în dezvoltarea carierei: teoria dezvoltării carierei și teorie construcției (Super & Savickas, 1996), teoria procesării informației legate de carieră (Peterson, Sampson & Reardon, 1991, 1996) și teoria social-cognitivă a carierei (Lent et al., 1994). Un subcapitol a fost dedicat investigării acestui construct la nivelul Curriculumului școlar atât în contextul internațional, cât și în contextul românesc, respectiv analiza conținuturilor și a competențelor vizate începând din clasa pregătitoare și până în clasa a XII-a.

ISBN: 978-606-37-1752-9

